

Meditsiiniline kanep – kas imeravim valu- ja palliatiivravis

Mare Kolk

PERH Palliatiivravi keskuse anestezioloog-vanemarst

14.04.2023 Eesti Arstide Päevad Viimsis

Juttu tuleb

- mõistetest
- peamistest toimekomponentidest
- kanepipõhistest ravimitest ja meditsiinilise kanepi toodetest
- teadusuuringute tulemustest
- ravisuunistest
- kasutamise poolt- ja vastuargumentidest
- kättesaadavusest

Meditiinilise kanepi all mõeldakse india kanepit või sellest toodetud kannabinoide, mida arstid kirjutavad patsientidele välja meditsiinilisel eesmärgil

- ▶ *Medical hemp, medical cannabis, medical marijuana*
- ▶ Hariliku kanepi alamliik (*C.sativa* subsp. *indica* (Lam.) või omaette liik (*C.indica* Lam)?)
- ▶ Droogina kasutatakse india kanepi kuivatatud ürte ehk kanepiürti (*Cannabis herba*), mida saadakse õitsvatelt või viljunud taimedelt

A.Raal, K. Vilbaste

Eesti ravimtaimed 3.osa 2020

Kanep sisaldab >120 fütokannabinoidi, lisaks terpeene, flavonoide, eeterlikku õli jm.

- **Δ9 tetrahüdrokannabinool (THC)**
  - >0,2% sisaldus mõnuainena ja meditsiinis kasutamiseks
  - ≤0,2% tööstuses ja põllumajanduses
- Kannabidiool (CBD)
- Kannabinool (CBN)
- Kannabikromeen (CBC)
- Kannabigerool (CBG)
- Tetrahüdrokannabivariin (CBDV) jt.

Entourage efekt?

Enim on uuritud THC ja CBD toimeid

	THC	CBD
Toime endokannabinoid-süsteemi retseptoritesse	CB1/CB2 osaline agonist	Mitme retseptori sihtmärk kuid mitte CB1
	Psühhoaktiivne eufooriat ja joovet tekitav → sõltuvuspotentsiaal	Mittepsühhoaktiivne
	Antiemetiline ja söögiisu tõstev Valu leevendav Spastikat leevendav jt.	Antikonvulsiivne Spastikat leevendav Antiemetiline Ärevust leevendav Põletikuvastane jt.

Legare et al *Pharmacology* 2022
Russo et al *Med Hypothesis* 2006

Meditsiinilise kanepi (MK) preparaate eristatakse täpsemalt

- ▶ **Meditsiinilise kanepi tooted** (*medical cannabis products*)
  - ▶ Töötlemata kanepi ürt, selle osad või kanepi ekstraktid meditsiiniliseks kasutamiseks, mis sisaldavad kogu kanepi taimes sisalduvate biokeemiliste ainete spektrit
    - ▶ Mitteregulatiivselt heaks kiidetud
- ▶ **Kanepipõhised ravimid** (*cannabis based medicines*)
  - ▶ Kanepist eraldatud kannabinoidide kindla kontsentratsiooniga preparaadid ja sünteetilised kannabinoidid meditsiiniliseks kasutamiseks
    - ▶ Regulatiivselt heaks kiidetud

Meditiinilise kanepi tooted ja kanepipõhised ravimid on raskesti võrreldavad

Standardiseeritud THC/CBD sisaldusega kanepidroog (auruti abil inhalatsioon või taimetõmmis joogina)	Bedrocan® 5 toodet THC<1-22% CBD<1-8%	Hulgiskleroosi spastika ja valu Neuropaatiline ja muu Krooniline valu Vähi-ja AIDS-i ravist tingitud liveldus/oksendamine
Standardiseeritud THC/CBD sisaldusega kanepidroogi täisspektri suukaudsed ekstraktid	THC≈CBD THC>CBD THC<CBD	Tourette sündroom Vähi ja AIDS-i vaevused Glaukoom
Kanpist eraldatud kannabinoidide oromukosaalsed ekstraktid	THC≈CBD Sativex® (<i>nabiximols</i>)	Hulgiskleroosi spastika
	CBD Epidiolex®	Raviresistentne epilepsia
Poolsünteetiline THC kapslites	Dronabinool	AIDS-i anoreksia/kahheksia Keemiaravi iiveldus/oksend
Sünteetiline THC analoog tablettides	Nabiloon	Keemiaravi iiveldus/oksendamine

CBD tooted on reguleerimata “mängumaa”

- ▶ CBD õli – *Cannabis sativa* L. ($\leq 0,2\%$ THC) taimest ekstraheeritud CBD lahjendatuna “kandeõlis”/lahustis
  - ▶ Meditsiinilisel eesmärgil kasutamiseks retseptiravimina mõnedes riikides (mitteregulatiivselt või regulatiivselt heaks kiidetud)
  - ▶ Eneseravi
- ▶ CBD-d sisaldav tarbe-ja toidulaup - kosmeetika, maiustused, toidulisandid, veipimisvedelikud jt.

Keelatud uuendtoidud? - Veterinaar- ja Toiduameti juhend. Kanepi ekstraktid ja kannabidiool (CBD). *Uuendatud 09/2019*

Kannabinoidide valu leevendavat toimet on võrreldud kodeiiniga

- ▶ 9 kannabinoididega läbi viidud uuringut 222 pt-ga
- ▶ Vähivalu, krooniline mittevähivalu, äge postoperatiivne valu
- ▶ Suukaudne THC 5-20 mg andis umbes võrreldava analgeesia 50-120 mg kodeiiniga
- ▶ Kõrvaltoimed olid sagedased

Campbell et al *BMJ* 2001

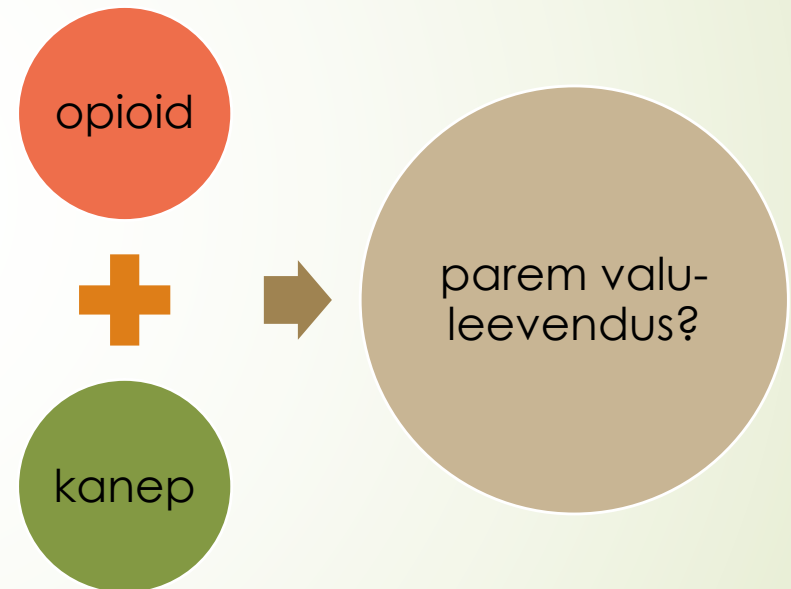

Vähivalu baasravimid on opioidid

- Süstemaatiline ülevaade ja meta-analüüs >1400 pt-ga
- Kannabinoidid versus platseebo
  - ei olnud erinevust valu leevenemisel
  - rohkem kõrvaltoimeid (unisus, pearinglus)

Kaugelearenenud vähiga täiskasvanutel ei vähendanud kannabinoidide lisamine opioidile vähivalu

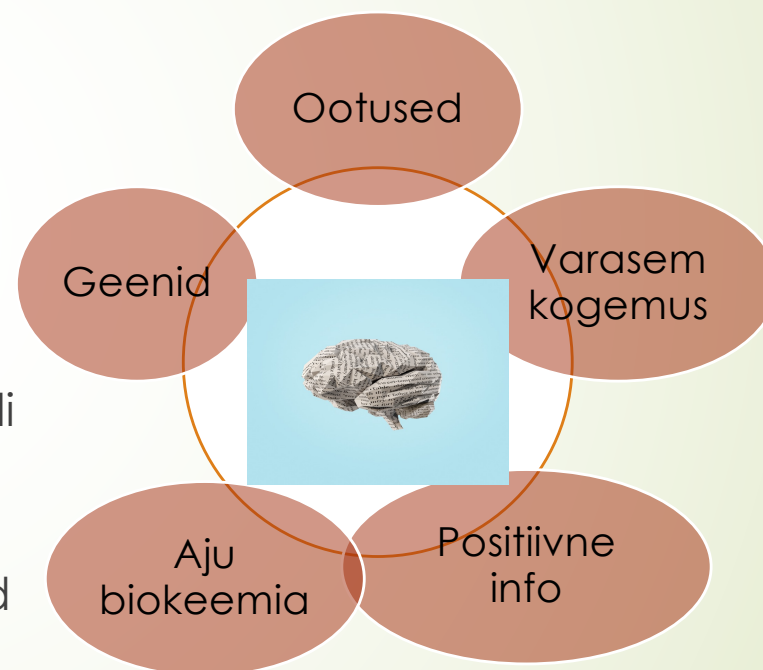

Boland et al *BMJ Supportive & Palliative Care* 2020

Kanepipõhiste ravimitega tehtud uuringud on näidanud tugevaid platseebovastuseid

- Analüüsiiti 20 topeltpimedat platseebokontrollitud uuringut 1450 pt-ga
- Nii kannabinoide kui platseebot saanutel valu vähenes sõltumata ravi kestusest
- Edukalt pimendatud uuringutes oli platseebovastuseid rohkem
- Positiivseid meediakajastusi oli ka siis, kui uuringu tulemused ei olnud paljulubavad

Gedin et al JAMA Netw Open 2022

Tõenduse “kuldse standardi” – juhuvalitud kontrollgrupiga uuringute süstemaatiliste ülevaadete ja meta-analüüside tulemused ei ole seni paljulubavad

- 36 uuringut >7000 pt-ga
- Üksikud uuringud näitasid 30 ja 50% valu leevenemist
- Kanepil, nabiximolsil ja Δ^9 -THC-l oli rohkem kõrvaltoimeid kui kontrollrühmal
- Suur kallutatuse risk ja madal või väga madal kvaliteet GRADE meetodi järgi

Tõendid ei toeta ega lükka ümber väiteid kannabinoidide, kanepi või kanepipõhiste ravimite tõhususest ega ohutusest kroonilise, ägeda või vähivalu leevendamisel

European Pain Federation (EFIC) position paper on appropriate use of cannabis-based medicines and medical cannabis for chronic pain management

- Kanepipõhiseid ravimeid peaks välja kirjutama vaid kogunud arst multidistsiplinaarse ravi osana ja eelistatult täiendravimina, kui ravijuhistes soovitatud I ja II valiku ravim ei ole piisavalt tõhus või talutav
  - Kaaluda kroonilise, eelkõige neuropaatilise valu korral 3. valikuna
  - Ei soovitata kasutada > 12,5% THC sisaldusega kanepipreparaati
- Seada tuleb realistlik ravi eesmärk
- Patsiendi seisundit ja ravitulemust tuleb hoolikalt jälgida
- Üks arst korraldab ravi

International Association for the Study of Pain (IASP) Presidential Task Force on Cannabis and Cannabinoid Analgesia position statement

- Kvaliteetsete kliiniliste tõendite puudumisel ei toeta IASP praegu kanepi ja kannabinoidide üldist kasutamist valu leevendamiseks
- On tungiv vajadus prekliiniliste ja kliiniliste uuringute ning teemakohaste koolituste järele

IASP Presidential Task Force *Pain 2021*

- Dokument ei ole mõeldud nende valu kannatavate inimeste kogemuste kõrvale jätmiseks, kes on kanepipreparaatidest abi saanud
- Kroonilise valuga toimetulek eeldab kombineeritud sekkumisi
- Dokument ei ole teema jaoks ukse sulgemine, vaid üleskutse põhjalikumatele uuringutele

<https://www.iasp-pain.org/summarystatement>

Kas MK on vajumas madala kvaliteediga uuringute, lugematute meta-analüüside ja vastuoluliste soovitude Bermuda kolmnurka?

- 60 raskesti võrreldavat RCT ebaselgete tulemustega
- 57 SRMA “seinast seina” järeldustega
- Ometi kliinilises praktikas kasutatakse ja osa patsiente saavad abi
  - Mis aitaks välja?
- Jälgimisuuringute ja registrite analüüsid on arvestatav tõendus ravijuhiste koostamisel

Eisenberg et al *Eur J Pain* 2022

Vastuolulised soovitused on labürint arsti ja patsiendi jaoks

- Kallid kanepipõhised ravimid võivad soodustada odavamate illegaalsete toodete kasutamist
- Puuduvad ohutusandmed pikaajalise, eelkõige kõrge THC-ga, ravimite kasutamise kohta
- Puudub sõltuvushäire kujunemise (*cannabis use disorder*) statistika
- Tavaravimite mittetõhususel peaks fookuse suunama kroonilise valu biopsühhosotsiaalse komponendiga tegelemisele

Kanada uus ravijuhis

Clinical Practice Guidelines for Cannabis and Cannabinoid-Based Medicines in the Management of Chronic Pain and Co-Occurring Conditions

Bell et al [published online ahead of print, 2023 Mar 27]. *Cannabis Cannabinoid Res.* 2023

- Kliiniliste soovitude aluseks on 19 SR ja 51 originaaluuringut
- Uuringud näitavad mõõdukat toimet kroonilise valu ravis
- On tõendeid unehäirete, ärevuse, isutuse ja valuga seotud krooniliste haiguste nagu HIV, SM, fibromüalgia ja artriidi sümptomite leevenemisest
- Patsiendid, kes kaaluvad kanepipõhise ravimi kasutamist, peaksid olema riskidest ja kõrvaltoimetest teavitatud
- Patsiendid ja arstid peaksid tegema koostööd individuaalselt sobiva annuse, tiitrimise ja manustamisviiside leidmiseks

Kanepipõhiseid ravimeid ja meditsiinilise kanepi tooteid on lubatud Eestis välja kirjutada

- Põhjendatud näidustusel
- Kanepipõhistel ravimitel ei ole Eestis müügiluba
- Meditsiinilise kanepi tooted on käsitletavad müügiloata ravimina
- Arst teeb taotluse Ravimiametile müügiloata ravimi väljakirjutamiseks
- Apteek korraldab ravimi tellimise koostöös hulgimüüjatega

??

Ekspordi luba. Hind. Aeg. Sobivus patsiendile?

Kokkuvõtteks

- ▶ Meditsiinilist kanepit võib kaaluda
  - ▶ kroonilise valu leevendamiseks kui tavapärased valuvaigistid ei sobi
  - ▶ iivelduse ja isutuse leevendamise täiendravimina palliatiivravis
- ▶ Meditsiiniline kanep on morfiinist nõrgem ning kitsa terapeutilise “aknaga” toime ja kõrvaltoimete vahel
- ▶ Retseptiravimina ei ole kasutamisevõimalused seotud kanepi legaliseerimise teemaga

Allikad

- Raal A, Vilbaste K. Eesti ravimtaimed 3. osa. Varrak, Tallinn, 2020, lk. 57
- Häuser W, Finn DP, Kalso E, et al. European Pain Federation (EFIC) position paper on appropriate use of cannabis-based medicines and medical cannabis for chronic pain management. *Eur J Pain*. 2018;22(9):1547-1564.
- Eisenberg E, Morlion B, Brill S, Häuser W. Medicinal cannabis for chronic pain: The bermuda triangle of low-quality studies, countless meta-analyses and conflicting recommendations. *Eur J Pain*. 2022;26(6):1183-1185.
- Van Boxem K, van der Gaag A, Steegers M, et al. Conflicting recommendations: A labyrinth for the clinician and patients: A comment to Eisenberg's et al. "medical cannabis for chronic pain". *Eur J Pain*. 2023;27(1):176-177.
- Gedin F, Blomé S, Pontén M, et al. Placebo Response and Media Attention in Randomized Clinical Trials Assessing Cannabis-Based Therapies for Pain: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Netw Open*. 2022;5(11)

Allikad

- IASP Presidential Task Force on Cannabis and Cannabinoid Analgesia. International Association for the Study of Pain Presidential Task Force on Cannabis and Cannabinoid Analgesia position statement. *PAIN* 162():p S1-S2, July 2021
- Campbell FA, Tramèr MR, Carroll D, Reynolds DJ, Moore RA, McQuay HJ. Are cannabinoids an effective and safe treatment option in the management of pain? A qualitative systematic review. *BMJ*. 2001;323(7303):13-16.
- Legare CA, Raup-Konsavage WM, Vrana KE. Therapeutic Potential of Cannabis, Cannabidiol, and Cannabinoid-Based Pharmaceuticals. *Pharmacology*. 2022
- Russo E, Guy GW. A tale of two cannabinoids: the therapeutic rationale for combining tetrahydrocannabinol and cannabidiol. *Med Hypotheses*. 2006;66(2):234-246.
- Fisher E, Moore RA, Fogarty AE, et al. Cannabinoids, cannabis, and cannabis-based medicine for pain management: a systematic review of randomised controlled trials. *Pain*. 2021;162(Suppl 1):S45-S66.

Allikad

- ▶ Boland EG, Bennett MI, Allgar V, et al. Cannabinoids for adult cancer-related pain: systematic review and meta-analysis. *BMJ Supportive & Palliative Care* 2020;10:14-24.
- ▶ Bell AD, MacCallum C, Margolese S, et al. Clinical Practice Guidelines for Cannabis and Cannabinoid-Based Medicines in the Management of Chronic Pain and Co-Occurring Conditions [published online ahead of print, 2023 Mar 27]. *Cannabis Cannabinoid Res.* 2023